

УДК 636.237.21.082.232

Ящук Т.С., кандидат с.-г. наук

зав. лабораторії розведення і селекції с.-г. тварин,

Тихонова Б.Є., науковий співробітник©

Тернопільський інститут агропромислового виробництва НААНУ

ОЦІНКА БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ЗА ЯКІСТЮ ПОТОМСТВА

Наведено результати впливу окремих бугаїв-плідників і ліній чорно-рябої худоби на формування ознак молочної продуктивності та відтворної здатності дочок.

Ключові слова: бугаї-плідники, лінія, молочна продуктивність, відтворна здатність, племінна цінність.

Вступ. Аналіз роботи численних племінних господарств показує, що висока продуктивність стад є наслідком вмілого вибору плідників певних ліній та обґрунтованого підбору маточного поголів'я до них, оснований на глибокому вивченні характерних особливостей продуктивності ліній і окремих плідників, а також поєднаності їх при підборі [1]. Адже відомо, що ефективність генетичного прогресу за селекційними ознаками в молочному скотарстві на 90-95% залежить від рівня племінної цінності бугаїв-плідників, точності та об'єктивності їх оцінки, інтенсивності використання у популяції [2].

Оцінка за потомством є найбільш вірогідним методом визначення племінної цінності тварин, тому що в потомках проявляється спадковість батьків [3-5]. Цей метод оцінки бугаїв-плідників є важливим і необхідним у селекційній роботі для виявлення поліпшувачів з метою подальшого інтенсивного їх використання при створенні високопродуктивних стад худоби.

Тому метою досліджень було провести оцінку використовуваних у стаді української чорно-рябої молочної породи бугаїв-плідників за ознаками молочної продуктивності та відтворної здатності дочок.

Матеріал і методи. Дослідження проводили у ТзОВ «Україна» Підволочиського району Тернопільської області (152 голови). Матеріалом для досліджень слугували результати науково-господарського досліду, проведеного на масиві худоби української чорно-рябої молочної породи у минулих та поточному роках з оцінки молочної продуктивності та відтворної здатності.

Оцінку бугаїв за якістю потомства проводили методом порівняння «дочки – ровесниці» (ДР) з використанням обчислення ефективного числа дочок (за прийнятими в зоотехнії формулами), з урахуванням і без врахування року отелення дочок [6].

Статистичну обробку результатів досліджень здійснювали методами варіаційної статистики за М.О. Плохинським (1969, 1970), Е.К. Меркур'євою (1970) та на ПЕОМ з використанням програми «Аналіз даних» за допомогою

© Ящук Т.С., Тихонова Б.Є., 2010

електронних таблиць Excel. Ймовірність відмінності між групами за досліджуваними показниками визначали за критерієм Стьюдента.

Результати дослідження. Згідно зі спостереженнями, за даними племінного обліку встановлено, що генеалогічна структура досліджуваного стада чорно-рябої молочної породи представлена потомками 10 бугаїв-плідників 4 генеалогічних ліній: Валіанта 16414, Старбака 389756, Белла 1667366, Монтвік Чіфтейна 95679. Із загальної чисельності племінних корів найбільша кількість поголів'я (44%) належить до лінії Валіанта 16414.

Для подальшого аналізу використано результати оцінки 5 плідників з наявною інформацією про продуктивність, відтворну здатність, екстер'єрно-конституційні ознаки щонайменше 15 дочок, які перебувають на даний час у стаді: лінії Валіанта 16414 – 40,79% (бугаї Нікотин 4183, Л.Брітекс 5461072), Старбака 389756– 39,47% (бугаї Кондон 397111/193, Монро 5690477/5118), Монтвік Чіфтейна 95679 – 19,74% (бугай Бел-Катр 90860237). Дочок бугаїв лінії Белла 1667366 не враховували, оскільки вони представлені телицями парувального віку та віку до 1 року.

За даними таблиці 1 відмічено, що достовірно кращими за надоем порівняно із середнім по стаду були дочки бугая Кондона 397111/193 ($P < 0,05$, $t_d = 2,44$, $C_v = 14,83$), гіршими – бугая Л.Брітекса 5461072 з недостовірною різницею.

Таблиця 1

Характеристика дочок бугаїв за основними селекційними ознаками ($M \pm m$)

Показник	Бугаї маточного поголів'я: лінія, кличка, інвентарний номер				
	Лінія Валіанта 16414		Лінія Старбака 389756		Лінія Монтвік Чіфтейна 95679
	Нікотин 4183	Л.Брітекс 5461072	Кондон 397111/193	Монро 5690477/5118	Бел-Катр 90860237
Число дочок, голів	22	40	44	16	30
Надій, кг	5126,4±108,9	5022,3±169,3	5538,6±99,2*	5202,1±335,3	5185,6±149,9
Молочний жир, %	3,69±0,02***	3,64±0,02	3,62±0,01	3,62±0,02	3,61±0,01
Молочний жир, кг	187,99±4,1	181,81±6,5	199,5±3,7	220,77±12,6*	188,26±5,8
Жива маса, кг	525,7±10,0	546,1±8,3	536,66±6,03	536,31±10,8	529,57±6,9
КПД	71,28±1,7**	74,50±2,9	78,45±1,4	89,10±5,03***	74,36±2,4
Коефіцієнт молочності	976,88±15,7	912,25±19,5***	1035,02±16,9	1125,54±44,4**	978,97±25,8
Вік і отелення	812,77±4,1**	800,43±1,7	798,36±1,9**	802,81±2,5	808,37±3,8
Сервіс-період	74,14±6,2	87,43±3,5	77,84±4,3	67,94±4,8**	87,27±3,5
МОП	358,86±6,1	373,35±3,5	364,0±3,7	352,94±4,8***	378,47±3,5**
КВЗ	1,023±0,02	0,981±0,01	1,007±0,01	1,037±0,01***	0,97±0,01***
Індекс осіменіння	1,73±0,15	1,75±0,11	2,39±0,14***	1,62±0,18*	1,93±0,13
Тривалість лактації	327,23±5,8***	297,3±1,33	319,39±4,49	294,94±1,76***	302,97±5,3
Індекс плодючості	48,98±0,44	48,43±0,25	49,12±0,26	49,71±0,32***	47,82±0,3**

* - $P < 0,05$; ** - $P < 0,01$; *** - $P < 0,001$

Примітка: порівняння проведено із показниками середнього по стаду

За вмістом жиру в молоці достовірну перевагу мають дочки бугая Нікотина 4183 на 0,06% ($P < 0,001$, $t_d = 3,75$, $C_v = 1,98$); за виходом молочного жиру найвищі показники у дочок бугая Монро 5690477/5118 з різницею із середнім по стаду 31,7 кг ($P < 0,1$, $t_d = 1,66$), достовірно нижчі - у дочок Л.Брітекса 5461072.

Варто відмітити, що дочки бугая Монро 5690477/5118 є достовірно кращими не лише за виходом молочного жиру, а й за показником КПЛ, коефіцієнтом молочності, вони кращі і за відтворними показниками: у них найкоротший сервіс-період і МОП, високий КВЗ, найнижчий індекс осіменіння, високий індекс плодючості, хоча порівняно із середнім по стаду нижча тривалість лактації.

Дочки бугая Кондона 397111/193 виявилися кращими лише за надоем, мають ранній вік I отелення і найвищий індекс осіменіння порівняно із ровесницями. Дочки бугая Нікотина 4183 високо достовірно переважали ровесниць за вмістом жиру у молоці при низькому КПЛ і найбільш тривалій лактації; у них відмічено достовірно вищий показник віку I отелення.

Таблиця 2

Оцінка бугаїв-плідників української черно-рябої породи за якістю потомства

Племінна цінність за ознакою	Бугаї маточного поголів'я: лінія, кличка, інвентарний номер				
	Лінія Валіанта 16414		Лінія Старбака 389756		Лінія Монтвік Чіфтейна 95679
	Нікотин 4183	Л.Брітекс 5461072	Кондон 397111/19 3	Монро 5690477/5118	Бел-Катр 90860237
Число дочок, голів	22	40	44	16	30
Число ефективних дочок, голів	24,08	14,31	31,26	29,47	18,81
Надій, кг	-36,67	-14,39	455,47	-192,65	-88,64
Молочний жир, %	-0,03	-0,02	-0,03	-0,01	0,06
Молочний жир, кг	-9,47	27,84	5,11	-17,73	-9,22
Жива маса, кг	-6,34	1,84	1,41	15,53	-10,50
КПЛ	-3,96	12,93	1,27	-4,13	-7,32
Коефіцієнт молочності	213,92	252,73	451,11	232,48	136,82
Вік I отелення	4,82	-1,89	-8,64	-5,53	9,67
Сервіс-період	11,15	-11,61	-0,67	12,36	-4,89
МОП	16,15	-14,07	-2,14	10,63	-7,79
КВЗ	-0,045	0,038	0,006	-0,030	0,024
Тривалість лактації	-6,73	-15,05	15,46	-15,03	22,06

Нижчі продуктивні і відтворні показники мають дочки бугаїв Л.Брітекс 5461072 (за надоем, молочним жиром, коефіцієнтом молочності, довшим сервіс-періодом) і Бел-Катра 90860237 (вмістом жиру у молоці, тривалим міжотельним періодом, низьким КВЗ і індексом плодючості).

Проведена оцінка племінної цінності бугаїв з використанням математичного апарату «ефективних дочок» засвідчила, що з п'яти оцінених бугаїв достовірним поліпшувачем за надоем і тривалістю лактації є бугай Кондон 397111/193 (табл. 2).

Л.Брітекс 5461072 виявився погіршувачем за надоєм, віком І отелення, тривалістю лактації і КВЗ. Нікотин 4183 проявляє погіршувальний ефект на формування у дочок живої маси і КПЛ, Монро 5690477/5118 – тривалості лактації і скорочення термінів відтворних показників. За репродуктивними ознаками достовірних впливів не виявлено. За іншими ознаками бугаї-плідники стада визначені як нейтральні.

Оцінка бугаїв-плідників вищевказаним методом в основному підтвердила попередні результати оцінки за абсолютними показниками, правда, за меншої кількості достовірних впливів.

Висновки. Таким чином, враховуючи дані проведеного аналізу і практику селекційно-плеємної роботи у стаді в напрямі індивідуально-групового підбору бугаїв і ротаційного характеру використання ліній, можна рекомендувати в подальшому використання бугаїв лінії Старбака 389756, оцінених як поліпшувачі за основними селекційними ознаками, що сприятиме формуванню кращих ознак відтворної здатності і підвищенню генетичного потенціалу продуктивності тварин.

Література

1. Попов А.Я. Отбор коров и формирование стада на промышленной основе / Попов А.Я. – К.: Урожай, 1974. – 168 с.].
2. Басовський М.З. Вирощування, оцінка і використання плідників / Басовський М.З. [та ін.]. – К.: Урожай, 1992. – 216 с.].
3. Басовський М.З. та ін. / Розведення сільськогосподарських тварин / [М.З. Басовський, В.П.Буркат, Д.Т.Вінничук та ін.]; за ред. М.З. Басовського. – Біла Церква, 2001. – 400 с.
4. Петренко І.П. та ін. Генетико-популяційні процеси при розведенні тварин / І.П. Петренко [та ін.] / - К.: Аграрна наука, 1997. – 473 с.
5. Буркат В.П. Принципи реформування системи селекційно-плеємної роботи у молочному скотарстві / В.П. Буркат, М.Я. Єфіменко, О.Ф. Хаврук [та ін.] // Вісник аграрної науки. – 1998. – №11. – С.44–49.
6. Полупан Ю.П. Математичний апарат «ефективного числа дочок» у контексті генезису методів оцінки плідників за потомством / Ю.П. Полупан // Методики наукових досліджень із селекції, генетики і біотехнології у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 2005. – С. 34–52.

Summary

T.S.Yashchuk, B.E.Tykhonova

Ternopil agroindustrial production Institute

ESTIMATION OF BULLS-PRODUCERS AFTER QUALITY OF POSTERITY

The results of influence of bulls-producers of lines of black-pied cattle are resulted on forming of signs of the suckling productivity and reproduced ability of daughters.

Keywords: *bulls-producers, line, suckling productivity, reproduced signs, pedigree value.*

Стаття надійшла до редакції 12.03.2010